

УДК 342.951

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-10\(28\)-306-315](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-10(28)-306-315)

Воронятніков Олександр Олександрович доктор юридичних наук, професор кафедри публічного та міжнародного права, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, просп. Берестейський, 54/1, м. Київ, 03057, <https://orcid.org/0000-0002-3761-698X>

СУБ'ЄКТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ІНДИВІДУАЛЬНОГО БРОНЕЗАХИСТУ

Анотація. У даній статті досліджується поняття суб'єктів адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту. Аналізуючи сучасні збройні конфлікти, особливо ті, які відбуваються на території нашої держави останні десять років можна зробити висновок, що більшість летальних випадків відбуваються саме через уламкові ураження. З початку проведення антитерористичної операції і до сьогодні Збройні Сили України, добровольчі формування, сили територіальної оборони та інші підрозділи часто відчують дефіцит якісних сучасних засобів індивідуального бронезахисту. Відповідно до діючих нормативно-правових актів усіх військових, зокрема мобілізованих, держава зобов'язана забезпечувати формою, взуттям, спорядженням та іншими засобами речового та продовольчого забезпечення, згідно із встановленими нормами. Але деякі предмети спорядження/військової амуніції, у тому числі засоби індивідуального бронезахисту, мобілізовані та штатні представники сил безпеки та оборони купують самостійно (або отримують у вигляді благодійної допомоги) на заміну виданим.

З'ясовано, що суб'єкт адміністративного права являє собою загальну категорію, яка характеризує органи, що відповідають вимогам норми адміністративного права, тоді як суб'єкт адміністративно-правових відносин завжди конкретно визначений, він уже фактично вступив у певні адміністративно-правові відносини.

Адміністративно-правове забезпечення можна охарактеризувати як вплив суб'єктів державно-владних повноважень на суспільні відносини у сфері публічного управління за допомогою засобів адміністративного права.

Суб'єкт адміністративно-правового забезпечення – це орган, який має певні права та обов'язки, сформульовані в нормах адміністративного права, і може вступати в адміністративно-правові відносини.

Суб'єктами адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту можуть бути ті органи, які наділені відповідними повноваженнями та входять до складу сектору безпеки і оборони України. Особливістю діяльності цих органів у досліджуваній сфері є те, що порядок, підстави, способи забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту чітко регламентується правовими нормами, передусім адміністративного права.

Ключові слова: суб'єкт, класифікація суб'єктів, повноваження суб'єктів, публічна адміністрація, адміністративно-правове забезпечення, адміністративна відповідальність, засоби індивідуального бронезахисту.

Voroniatnikov Oleksandr Oleksandrovych Doctor of Sciences of Law, Professor of the Department of Public and International Law, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, 54/1 Beresteysky prospect, Kyiv, 03057, <https://orcid.org/0000-0002-3761-698X>

THE SUBJECTS OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL SUPPORT FOR THE USE OF INDIVIDUAL ARMOR PROTECTION

Abstract. This article examines the concept of subjects of administrative-legal support for the use of individual protective equipment. Analyzing modern armed conflicts, particularly those occurring in our country over the last ten years, one can conclude that most fatalities occur due to fragmentary injuries. Since the beginning of the anti-terrorist operation and up to the present, the Armed Forces of Ukraine, volunteer formations, territorial defense forces, and other units often experience a shortage of high-quality modern individual protective equipment. According to current regulatory legal acts, the state is obliged to provide military personnel, including those mobilized, with uniforms, footwear, equipment, and other material and food supplies in accordance with established standards. However, some items of gear/military equipment, including individual protective equipment, are purchased independently by mobilized and regular members of security and defense forces (or received as charitable assistance) to replace what has been issued.

It has been clarified that a subject of administrative law represents a general category that characterizes the bodies that meet the requirements of administrative law norms, while a subject of administrative-legal relations is always specifically defined, having already entered into certain administrative-legal relations.

Administrative-legal support can be characterized as the influence of subjects with state-authority powers on social relations in the field of public administration through the means of administrative law. The subject of administrative-legal support is an organization that has certain rights and obligations outlined in the norms of administrative law and can enter into administrative-legal relations.

Subjects of administrative-legal support for the use of individual protective equipment may include those bodies endowed with appropriate powers and belonging to the security and defense sector of Ukraine. A notable feature of the activities of these bodies in the studied area is that the procedures, grounds, and methods for ensuring the use of individual protective equipment are clearly regulated by legal norms, primarily those of administrative law.

Keywords: subject, classification of subjects, authority of subjects, public administration, administrative and legal support, administrative responsibility, individual armor protection.

Постановка проблеми. Досліджувана тема є надзвичайно актуальною в умовах сучасних викликів безпеки, з якими стикається Україна. Протягом останнього десятиріччя країна переживає військові конфлікти, які вимагають ефективного управління ресурсами та забезпечення військовослужбовців, мобілізованих громадян, працівників правоохоронних органів, цивільного населення тощо сучасними засобами індивідуального бронезахисту. В умовах збройних конфліктів основною метою держави стає забезпечення безпеки та захисту життя своїх громадян і представників сектору безпеки і оборони, що зумовлює необхідність дослідження ролі суб'єктів адміністративно-правового забезпечення в цій сфері.

Згідно з нормативно-правовими актами, держава зобов'язана забезпечувати військових всім необхідним, проте реалії свідчать про те, що існує значний дефіцит якісних засобів індивідуального бронезахисту. Це підкреслює важливість аналізу суб'єктів адміністративно-правового забезпечення, які несуть відповідальність за реалізацію цих зобов'язань. Виявлення їхніх функцій, прав і обов'язків у системі забезпечення безпеки є необхідним для вдосконалення правових норм та адміністративних процедур.

Дослідження цієї теми є важливим не лише з точки зору теорії адміністративного права, але й практичної реалізації механізмів захисту. Розуміння ролі суб'єктів, що здійснюють адміністративно-правове забезпечення, дозволить оптимізувати процеси постачання, контролю та моніторингу використання засобів індивідуального бронезахисту, що в свою чергу вплине на підвищення ефективності забезпечення безпеки держави.

На підставі викладеного, актуальність теми дослідження є високою, оскільки вона охоплює важливі аспекти функціонування державних органів в умовах сучасних викликів безпеки та сприяє розвитку теоретичних і практичних засад адміністративного права в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження питання суб'єктів адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту здійснювалось фрагментарно, як правило розглядалися

лише окремі поняття його складових частин. В тій чи іншій мірі на науковому та практичному рівні свої роботи зазначеній темі присвятили такі вчені як В. Авер'янов, О. Алексеєнко, З. Болоташвілі, В. Галуцько, Є. Колесников, О. Костюченко, В. Марчук, А. Стрельченко, О. Стрельченко, В. Тютюник, О. Тютюник, І. Шестопа, Т. Юрова, О. Яценко та інші.

Мета статті – дослідження та аналіз суб'єктів адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту, їх характеристика та класифікація.

Виклад основного матеріалу.

Аналізуючи сучасні збройні конфлікти, особливо ті, які відбуваються на території нашої держави останні десять років – проведення антитерористичної операції, ведення операції Об'єднаних сил на території Донецької та Луганської областей, а в подальшому широкомасштабна збройна агресія російської федерації проти України, можна зробити висновок, що більшість летальних випадків відбуваються саме через уламкові ураження.

У 2014 році відбулося випробування на міцність для Збройних Сил України, яким довелося за дуже короткий час відновлювати боєздатність практично з нуля, оскільки з набуттям незалежності майже всі політичні сили не мали на меті вдосконалення технічного потенціалу армії. Паралельно створювалися добровольчі батальйони, у яких було відсутнє централізоване забезпечення, особливо гостро відчувалася нестача якісних засобів індивідуального бронезахисту.

При перших зіткненнях на полі бою з проросійськими підрозділами з'являлися і перші втрати. З'ясовувались деталі, що деякі бійці загинули від заброневої дії куль та уламків, а також від рикошетів об бронеплити, у зв'язку з недосконалістю наявних на той час засобів бронезахисту. Одночасно з тим, що штатні армійські бронежилети досить часто рятували життя бійцям, варто зазначити, що було багато питань та суперечок до офіційних поставок від міністерства оборони у бойові підрозділи – на жилетах була відсутня система MOLLE, відсутнє швидке скидання, були важкі сталеві плити з великою заперешкодною дією, погана якість матеріалів тощо.

З початком АТО в Україні з'являється і волонтерський рух, який починає забезпечувати підрозділи регулярної армії і добровольчі батальйони всім необхідним, подекуди більше ніж держава. Волонтери і не байдужі громадяни активно долучалися до підтримки сил оборони, купуючи в межах можливостей наявні в Україні і за кордоном, сучасні, функціональні, зручні бронежилети та шоломи. Ураховуючи зазначене, а також постійне удосконалення противником засобів ураження, вогнепальної зброї та боеприпасів, виникла потреба розвивати національні стандарти балістичного захисту, наближаючи їх до світового рівня.

Указом Президента України від 17.03.2014 «Про часткову мобілізацію» [1] оголошено про проведення часткової мобілізації, а пізніше, у зв'язку з повномасштабним збройним вторгненням на суверенну територію України, Указом Президента України від 24.02.2022 «Про введення воєнного стану в Україні» [2] введено в Україні воєнний стан, який діє і по цей день. У той же день, окремим Указом Президента України «Про загальну мобілізацію», оголошено проведення загальної мобілізації, якій підлягають усі громадяни віком від 18 до 60 років (переважно чоловіки), котрі можуть виконувати військовий обов'язок. За цей час питання мобілізації торкнулося майже кожного працівника та роботодавця, незалежно від форми власності [3].

Відповідно до діючих нормативно-правових актів усіх військових, зокрема мобілізованих, держава зобов'язана забезпечувати формою, взуттям, спорядженням та іншими засобами речового та продовольчого забезпечення, згідно із встановленими нормами [4]. Але деякі предмети спорядження/військової амуніції, у тому числі засоби індивідуального бронезахисту, мобілізовані та штатні представники сил безпеки та оборони купують самостійно (або отримують у вигляді благодійної допомоги) на заміну виданим. Саме тому виникає необхідність дослідження суб'єктів адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту.

Поняття суб'єктів адміністративно-правового забезпечення має складний і комплексний характер. Його можна розділити на різні групи, зважаючи на те, що в адміністративному праві є різні групи суб'єктів адміністративного права, які мають як спільні, так і притаманні тільки їм риси. Поняття «суб'єкт правовідносин» є вузьчим, ніж поняття «суб'єкт права», оскільки носій прав і обов'язків може і не бути учасником конкретних, реальних правовідносин. Крім того потрібно сказати, що поняття «суб'єкт адміністративного права» потрібно відмежовувати від поняття «суб'єкт адміністративних правовідносин», оскільки суб'єкт адміністративних правовідносин завжди є фактичним учасником правових відносин, тобто він обов'язково бере реальну участь в них, на відміну від суб'єкта адміністративного права, який тільки є можливим, потенційним претендентом на цю участь. І тому, щоб визнаватись таким претендентом, відповідна особа повинна бути потенційно здатним носієм суб'єктивних прав і обов'язків.

В.В. Галуцько поняття правового забезпечення наділяє такими характеристиками:

- має цілеспрямований характер, оскільки постає певним регулятором суспільних відносин, упорядковуючи їх за допомогою права на рівні суспільства;
- має організаційний та упорядковуючий характер, тобто здійснюється за допомогою певних засобів;

- спрямовано на досягнення певних цілей, а тому має регулятивний характер;
- має певний предмет і сферу правового впливу, які усвідомлюються людьми і суспільством та мають для них певне значення;
- здійснюється певними методами, які координують діяльність суб'єктів права або реалізуються за допомогою їх субординаційної підлеглості у процесі виконання або використання норм права;
- має визначені стадії, які передбачають правову регламентацію суспільних відносин, виникнення суб'єктивних прав і юридичних обов'язків та їх реалізацію [5].

О.Є. Костюченко досліджуючи ключові ознаки правового забезпечення, зазначає: «якщо виключити норми права, які утворюють правові умови реалізації прав і свобод, то відповідно забезпечення втратить нормативність й перестане бути правовим, у разі виключення засобів реалізації прав і свобод закріплені норми права втратять свою дієвість, відсутність гарантій нівелює обов'язок держави створити умови користування правами і свободами, виключення охорони унеможливило попередження порушень прав і свобод, відсутність захисту зробить неможливим відновлення порушених прав. Виключення з необхідних ознак безперервної діяльності суб'єктів права загалом робить неможливим весь процес забезпечення, починаючи від створення правових умов реалізації прав і свобод і завершуючи охороною цих прав і свобод, а у крайньому випадку і захистом порушених прав... Таким чином, правове забезпечення – це безперервна діяльність суб'єктів права, в межах їх компетенції, зі створення правових умов, усіма правовими засобами щодо закріплення, реалізації, гарантування, охорони та захисту прав і свобод осіб та їх груп» [6].

Є.Є. Колесников визначає адміністративно-правове забезпечення як здійснюване державою за допомогою спеціального механізму упорядкування суспільних відносин, їх юридичне закріплення, охорона, реалізація та розвиток. З цього він робить висновок, що адміністративно-правове забезпечення захисту прав споживачів є впливом держави на суспільні відносини з метою впорядкування, захисту та охорони відносин між органами влади, споживачами та суб'єктами господарювання, що здійснюється за допомогою норм права та через спеціальний механізм [7].

У своєму дослідженні Стрельченко А.М. зазначає, що суб'єкти адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням можуть бути класифіковані за декількома критеріями, першим з-поміж яких є порядок формування: а) виборні органи (організації) – ті, які обрані Українським народом, жителями певних адміністративно-територіальних одиниць, радами громадських організацій

(Верховна Рада України, Президент України, органи місцевого самоврядування, громадські організації); б) органи, створені за порядком призначення (Рада національної безпеки і оборони України, вищі органи виконавчої влади - Кабінет Міністрів України, Міністерство оборони України, Міністерство внутрішніх справ, інші центральні органи виконавчої влади, Збройні Сили України, інші військові формування, утворені у відповідності до чинного законодавства України); в) органи, які створюються за виборчо-призначувальним порядком (відповідні суб'єкти громадянського суспільства, зокрема, Громадська рада при Міністерстві оборони України, члени якої обираються представниками громадянського суспільства та затверджуються Міністром оборони України).

Крім того, за предметною компетенцією та повноваженнями суб'єкти адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням класифікуються за такими критеріями: а) органи загальної компетенції (Рада національної безпеки України, Президент України, Кабінет Міністрів України, органи місцевого самоврядування); б) органи (організації) зі особливими повноваженнями (Рада національної безпеки і оборони України, Міністерство оборони України, Міністерство внутрішніх справ, Міністерство охорони здоров'я України, Збройні Сили України, Національна гвардія України, інші військові формування, які сформовані у відповідності до чинного законодавства України, громадські об'єднання, правова мета яких обмежується діяльністю у сфері адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням) [8].

Як бачимо в теорії наведене коло суб'єктів адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту є досить різноманітним, однак на практиці використання засобів індивідуального бронезахисту притаманне переважно суб'єктам правовідносин у секторі безпеки та оборони держави.

Відповідно до Закону України «Про Національну безпеку України» сектор безпеки і оборони України складається з чотирьох взаємопов'язаних складових: сили безпеки; сили оборони; оборонно-промисловий комплекс; громадяни та громадські об'єднання, які добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки.

Сили безпеки – правоохоронні та розвідувальні органи, державні органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, сили цивільного захисту та інші органи, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення національної безпеки України.

Сили оборони – Збройні Сили України, а також інші утворені відповідно до законів України військові формування, правоохоронні та розвідувальні

органи, органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення оборони держави.

Оборонно-промисловий комплекс України – сукупність органів державного управління, підприємств, установ і організацій промисловості та науки, що розробляють, виробляють, модернізують і утилізують продукцію військового призначення, надають послуги в інтересах оборони для оснащення та матеріального забезпечення сил безпеки і сил оборони, а також здійснюють постачання товарів військового призначення та подвійного використання, надання послуг військового призначення під час виконання заходів військово-технічного співробітництва України з іншими державами.

У вказаному вище Законі зазначається, що до складу сектору безпеки і оборони входять: Міністерство оборони України, Збройні Сили України, Державна спеціальна служба транспорту, Міністерство внутрішніх справ України, Національна гвардія України, Національна поліція України, Державна прикордонна служба України, Державна міграційна служба України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, Служба безпеки України, Антитерористичний центр при Службі безпеки України, Служба судової охорони, Управління державної охорони України, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, Апарат Ради національної безпеки і оборони України, розвідувальні органи України, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну військово-промислову політику [9].

Висновки. Проаналізувавши національне законодавство, наукові роботи інших вчених, та провівши власні дослідження можна зробити такі висновки:

Суб'єкт адміністративного права являє собою загальну категорію, яка характеризує органи, що відповідають вимогам норми адміністративного права, тоді як суб'єкт адміністративно-правових відносин завжди конкретно визначений, він уже фактично вступив у певні адміністративно-правові відносини.

Адміністративно-правове забезпечення можна охарактеризувати як вплив суб'єктів державно-владних повноважень на суспільні відносини у сфері публічного управління за допомогою засобів адміністративного права.

Суб'єкт адміністративно-правового забезпечення – це орган, який має певні права та обов'язки, сформульовані в нормах адміністративного права, і може вступати в адміністративно-правові відносини.

Суб'єктами адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту можуть бути ті органи, які наділені відповідними повноваженнями та входять до складу сектору безпеки і оборони України. Особливістю діяльності цих органів у досліджуваній сфері є те, що

порядок, підстави, способи забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту чітко регламентується правовими нормами, передусім адміністративного права.

Література:

1. Указ Президента України від 17 березня 2014 року № 303/2014 «Про часткову мобілізацію». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3032014-16358>
2. Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>
3. Воронятніков О.О. Особливості правового статусу переміщених осіб в особливий період. Актуальні питання у сучасній науці. 2024. № 3 (21), с. 534-546.
4. Нормативно-технічна документація за напрямком речового та продовольчого забезпечення. URL: <https://www.mil.gov.ua/diyalnist/normativno-tehnichna-dokumentacziya.html>
5. Галунько В. В. Теорія держави та права: конспект лекцій/ В. В. Галунько, Г. О. Пономаренко, В. К. Шкарупа; за заг. ред. В. К. Шкарупи. Херсон: ВАТ «ХМД», 2008. 280 с.
6. Костюченко О. Є. Визначення поняття «правове забезпечення». Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України. 2015. № 1 (68). С. 11–16.
7. Колесников Є.Є. Поняття та особливості адміністративно-правового забезпечення захисту прав споживачів. Форум права. 2011. № 2. С. 432-438.
8. Стрельченко А.М. Система суб'єктів адміністративно-правового забезпечення використання засобів індивідуального бронезахисту цивільним населенням. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО. Випуск 84: частина 3. с. 198-203.
9. Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII «Про національну безпеку України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

References:

1. Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 17 bereznia 2014 roku № 303/2014 «Pro chastkovu mobilizatsiyu» [Decree of the President of Ukraine «On Partial Mobilization»]. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3032014-16358> [in Ukrainian]
2. Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 24 lyutoho 2022 roku № 64/2022 «Pro vvedennya voyennoho stanu v Ukraini» [Decree of the President of Ukraine «On the introduction of martial law in Ukraine»]. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> [in Ukrainian]
3. Voroniatnikov O. Osoblyvosti pravovoho statusu peremishchenykh osib v osoblyvyi period [Features of the legal status of displaced persons in a special period]. *Aktual'ni pytannya u suchasniy nauksi - Current issues in modern science*. 2024. № 3 (21), p. 534-546. [in Ukrainian]
4. Normatyvno-tekhnichna dokumentatsiya za napryamkom rechovoho ta prodovol'choho zabezpechennya [Normative and technical documentation of material and food supply] URL: <https://www.mil.gov.ua/diyalnist/normativno-tehnichna-dokumentacziya.html> [in Ukrainian]
5. Halunko V. V. Teoriya derzhavy ta prava: konspekt lektsiy [Theory of the state and law: lecture notes] / V. V. Halunko, H. O. Ponomarenko, V. K. Shkarupa; za zah. red. V. K. Shkarupy. Kherson: VAT «KHMD», 2008. 280 p. [in Ukrainian]
6. Kostyuchenko O. YE. Vyznachennya ponyattya «pravove zabezpechennya» [Definition of the concept of «legal support»]. *Naukovyy visnyk Natsional'noho universytetu derzhavnoyi podatkovoyi sluzhby Ukrainy. - Scientific Bulletin of the National University of the State Tax Service of Ukraine*, 2015. № 1 (68). p. 11–16 [in Ukrainian]

7. Kolesnikov, Ye.Ye. Ponyattya ta osoblyvosti administrativno-pravovoho zabezpechennya zakhystu prav spozhyvachiv [Concepts and peculiarities of administrative and legal protection of consumer rights]. *Forum prava - Law forum*, 2011, vol. 2, p. 432 – 438.

8. Strelchenko A.M. Systema sub"yektiv administrativno-pravovoho zabezpechennya vykorystannya zasobiv individual'noho bronezakhystu tsyvil'nym naselennyam [The system of subjects of administrative and legal support for the use of individual armor protection by the civilian population.]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho Natsional'noho Universytetu. Seriya PRAVO. Vypusk 84: chastyna 3. - Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. The LAW series. Issue 84: Part 3. p 198-203.* [in Ukrainian]

9. Zakon Ukrayiny vid 21.06.2018 № 2469-VIII «Pro natsional'nu bezpeku Ukrayiny» [Law of Ukraine «On National Security of Ukraine»] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> [in Ukrainian]